

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Andra kammaren.

Nr 49.

Lördagen den 29 november.

Kl. 5 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 22 och den 25 innevarande november.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att riksdagsmannen Gustaf Emil Arnemark, som f. n. vårdas vid Radiumhemmet, Karolinska sjukhuset på grund av lymfkörtelsjukdom, är oförmögen att fullgöra sitt uppdrag som riksdagsman tills vidare åtminstone till årets slut.

Stockholm den 28 november 1941.

H. Ahlbom,
t. f. överläkare.

Kammaren beviljade herr Arnemark ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare från och med denna dag.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 28 november 1941.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Västmanlands län den 27 november 1941 inkommit en den 26 i samma månad dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att, sedan järnbruksarbetaren Nils Bäck blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för Västmanlands läns valkrets för tiden till den 1 januari år 1945, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 87 § av lagen om val till riksdagen fru Elin Eriksson, Herrevad, Kolbäck, blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år 1945.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

Hjalmar Nyman.

Vid detta protokoll var fogad den däri omförmälda fullmakten för fru Elin Eriksson att vara ledamot av riksdagens andra kammare för tiden till den 1 januari 1945.

Kammaren, som lade protokollet till handlingarna, förklarade fru Eriksson behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Andra kammarens protokoll 1941. Nr 49.

§ 4.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 335, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

nr 341, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring;

nr 342, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 13 december 1940 (nr 1000) om allmän omsättningsskatt, m. m.;

nr 343, angående anslag till försöksverksamhet för oljeutvinning;

nr 344, angående vissa anslagsäskanden för försvarsändamål å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42;

nr 345, angående åtgärder till stödjande av odlingen av vissa kulturväxter;

nr 346, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 17 november 1939 (nr 810) med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga, m. m.; och

nr 347, med förslag till lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas, m. m.

Propositionen nr 335 remitterades genast till bevillningsutskottet.

De övriga propositionerna bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 gjorda framställningar om anslag till modernisering av Sverige-skeppen m. m.;

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 till anskaffning av tygmateriel m. m.;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för utlåning av medel till den för beredande av bostäder åt centrala torpedverkstadens personal bildade bostadsrättsföreningen;

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa riktlinjer för penninglotteriväsendet;

nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade taxor å lotspenningar för lotsningen i Öresund;

nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 till bidrag till upprättande av brandkårer; och

nr 237, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå samt nybyggnad för länsstyrelsen i Östergötlands län; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 15 juni 1939 (nr 254) om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.6 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 29 november.

Kl. 7.30 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7.31 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Söndagen den 30 november.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 341, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 342, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 13 december 1940 (nr 1000) om allmän omsättningsskatt, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 343, angående anslag till försöksverksamhet för oljeutvinning; och

nr 344, angående vissa anslagsäskanden för försvarsändamål å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 345, angående åtgärder till stödjande av odlingen av vissa kulturväxter.

Vid härpå skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 346, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 17 november 1939 (nr 810) med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskyl-der hos vissa skattskyldiga, m. m. remitterades propositionen, i vad angick förslaget till lag angående undantag i vissa fall från stadganden om uttagande av avgift vid indrivning av kommunalutskylder, till konstitutionsutskottet samt i övrigt till bevillningsutskottet.

Härefter föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 347, med förslag till lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas, m. m.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 228 och 231—237.

§ 3.

*Ändring av
förordningen
angående
statsmonopol
å tobaks-
tillverkningen
i riket.*

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

I en den 14 november 1941 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 335, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning

Ändring av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. (Forts.)

om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 335.

Särskilt yttrande hade avgivits av herrar *Sandström, Thorell* och *Henriksson*.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Henriksson**: Herr talman! Vi ha åtskilliga gånger sedan krisens utbrott här i riksdagen fått syssla med tobaken, och varje gång har det varit fråga om en ny höjning av tobaksskatten. Jag har för min del icke något att erinra emot att tobaken i detta läge utnyttjas såsom skattekälla i den mån det är möjligt att få fram pengar på denna väg, men jag hade i alla fall trott, att vi i höst, innan vi fingo en ny skatteproposition, skulle få en proposition av en annan beskaffenhet, som berörde tobaken. Det har ju nämligen förelegat ett betänkande från en utredning, vilket betänkande man hade hoppats skulle leda till något positivt resultat.

Förhållandena inom tobaksvarudistributionen ha ju länge varit mycket otillfredsställande. Det är påtagligt, att statsmakternas åtgöranden varit grundorsaken härtill. Frågan hänger ju samman med dels det inhemska tillverkningsmonopolet och dels den utformning, som tobaksskatten har fått. När monopolet infördes lämnade man handeln med tobak fri, och därmed lämnades också importhandeln fri. Man anförde som motivering, att importhandeln skulle tjänstgöra såsom ett korrektiv på monopolets kvalitéer och prissättning. Å andra sidan framhölls det, att monopolet skulle få ett skydd, så att icke importen skulle bli övermäktig. Under tiden sedan monopolet kom till stånd har det emellertid visat sig, att då monopolet begärt ökat skydd, ha statsmakterna varit mycket benägna att tillmötesgå detta, medan man däremot varit mindre benägen tillmötesgå de synpunkter, som framförts från importens sida. I den frågan anförde exempelvis 1938 års tobakshandelsutredning följande: »Vid en återblick å utvecklingen under den tid, som förflutit sedan monopolbolagets tillkomst, kan ej heller rättvisligen förnekas, att statsmakterna visat större benägenhet att tillmötesgå bolagets önskemål om ökat skydd under perioder av stigande konjunkturen för importörelsen än att i den motsatta situationen beakta de enskilda importörernas klagomål.»

Det skydd som givits monopolet har åstadkommit på det sättet, att importvaror i skattehänseende blivit avsevärt hårdare belastade än den inhemska tillverkningen, och genom den konstruktion, som tobaksskatten har fått, får den sådan verkan, att för varje höjning av tobaksskatten komma importvarorna i ett oförmånligare läge, och efter alla de höjningar, som under senare år vidtagits, har nu importens läge blivit hopplöst. Jag frånser då den situation, som har uppstått genom avspärrningen, ty det hopplösa läget rådde redan då krisen inträdde. Tobaksvarudistributionen har också ägnats uppmärksamhet av statsmakterna. Det har både från importörernas och från detaljhandlarnas sida vid olika tillfällen framförts synpunkter och beklaganden över de förhållanden, som blivit rådande. Genom statsmakternas försorg ha också vid olika tillfällen utredningar i ärendet ägt rum, men något förslag till tobakshandelns ordnande har dock icke blivit följden.

Vid 1940 års riksdag hade bevillningsutskottet till behandling en proposition om skattehöjning på tobak. I detta sammanhang yttrade bevillningsut-

Ändring av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. (Forts.)

skottet i sitt betänkande nummer 31 följande, vilket också blev godkänt av kamrarna:

»I detta sammanhang vill utskottet slutligen framhålla, att den föreslagna skattehöjningen torde vara ägnad att öka de svårigheter, som redan med gällande beskattning visat sig vara förenade med importverksamheten. Med hänsyn till sistberörda förhållande ha enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats särskilda sakkunniga, 1938 års tobakshandelsutredning, med uppgift att undersöka, i vad mån och på vilket sätt vissa påtalade missförhållanden inom import och detaljhandeln med tobaksvaror kunna genom statligt ingripande avhjälpas. Utskottet finner det vara angeläget, att förenämnda sakkunniga snarast möjligt framlägga förslag till denna frågas lösning.»

I detta uttalande ser jag också, att utskottet och riksdagen ha förmenat, att man skulle få fram ett förslag till lösning av frågan. Ännu har emellertid icke riksdagen beretts tillfälle att taga ställning till något sådant förslag. I våras tillät jag mig under hand fråga finansministern, vad man eventuellt kunde vänta sig, och fick till svar, att finansministern hoppades »till hösten», alltså till denna höstsession, kunna ha ett förslag att underställa riksdagen. Jag vore tacksam få veta, huru långt denna fråga har fortskridit, då man självfallet inom varudistributionen är mycket angelägen om att få veta, huru det skall bli med denna sak.

Vad detaljhandeln beträffar hänga ju dess problem i någon mån samman med frågan om importens ordnande, men detaljhandeln har ju även sina egna problem, och dess läge i dag är icke särskilt tillfredsställande. Anledningen till att ordningen inom detaljhandeln icke är som den borde vara är ju huvudsakligen den, att en tämligen ohämmad nyetablering av detaljhandelsföretag tillåtes. Följden har blivit, att totalomsättningen splittrats på en mängd enheter, med påföljd att var och en icke kan få så pass stor omsättning, att den kan bära omkostnaderna och trygga vederbörande affärsinnehavares existens. I nu föreliggande proposition ansluter sig finansministern till ett förslag från tobaksmonopolets sida att än en gång vidtaga en sänkning av återförsäljar-rabatten på tobaksvaror. Utskottets majoritet har också accepterat denna linje och endast gjort det påpekandet, att utskottet förmenar, att ingen ordentlig lösning här kan komma till stånd, förrän man får en annan ordning på distributionens område. För min del har jag tillsammans med ett par partikamrater inom utskottet framfört vissa synpunkter på detta problem, och vi ha även framfört dessa synpunkter i ett särskilt yttrande fogat till utskottsbetänkandet.

Denna rabattfråga är ju icke någon fråga, som riksdagen direkt avgör, men det är självfallet, att finansministern för sin del har en betydande möjlighet att påverka utvecklingen därvidlag. När man nu skall ställas inför en förnyad prishöjning och det i detta sammanhang är fråga om återförsäljar-rabattens storlek, så framhåller man en sak, som också tidigare framhållits, nämligen den, att »återförsäljarna icke i rabatt hänseende skulle få draga nämnvärd fördel av prisstegringen». Och man gör vissa beräkningar angående den totalsumma av återförsäljarrabatten, som har utgått under vissa förutsättningar och lägen. Jag kan icke anse, att det är möjligt att göra en sådan där jämförelse uteslutande med totalsumman av återförsäljarrabatten, utan man måste taga hänsyn dels till omsättningen och dels, och icke minst, till antalet återförsäljare. Statsmakterna ha också ansett, att en lösning av detaljhandels problem borde komma till stånd. Innan så skett anser jag, att man bör vara ytterst försiktig i denna rabattfråga. Monopolet har i en promemoria, som propositionen bygger på, gjort vissa beräkningar, och därvid har man utgått

Ändring av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. (Forts.)

från oförändrade försäljningskvantiteter. Men monopolet gör en betydelsefull reservation och säger följande: »Om detta resultat i verkligheten kommer att nås beror på den tobakskonsumerande allmänhetens förmåga att bära de förhöjda priserna, vilket måste anses tveksamt med hänsyn till tobaksvarornas redan höga prisnivå, som framskapats genom de ofta återkommande prisförhöjningarna sedan krigsutbrottet.»

Jag tror, att denna reservation är mer än väl motiverad. Det är här icke bara fråga om, huruvida allmänheten är villig att betala dessa nu ganska skyhöga priser för tobaksvarorna; man får också mindre rum i sin budget för att använda pengar till sådana här ändamål. I varje fall får man säkerligen inskränka sin konsumtion högst väsentligt för att kunna klara sina utgifter. Jag har därför den uppfattningen, att man nu icke borde hasta med att omedelbart genomföra en förnyad rabattsänkning. Detaljisterna måste nämligen räkna med att de allmänna omkostnaderna ha högst väsentligt stigit sedan krigsutbrottet. Man har ju i allmänhet förmenat, att distributionen vid prissättningen skulle få tillgodoräkna sig kompensation för inträdd kostnadsökning. Men även om kompensation för levnadskostnadernas stegring lämnats till andra samhällsgrupper, så har man när det gäller distributionen i allmänhet varit ganska restriktiv. Jag tror också, att det vore ur alla synpunkter motiverat, att man nu väntade till dess man fick en uppfattning om, åt vilket håll utvecklingen kommer att gå. Om det skulle visa sig, att konsumtionen håller sig oförändrad, så att det blir denna betydande ökning, som man här mera teoretiskt räknar med, så kan ju frågan tagas upp till förnyat övervägande, och då naturligtvis med hänsyn tagen till de ökade kostnaderna.

Jag vill sluta med att upprepa min tidigare fråga till finansministern om huru långt spörsmålet om ett ordnande av tobakshandeln har kommit och samtidigt även rikta en vädjan till finansministern, att riksdagen snarast möjligt blir satt i tillfälle att taga ställning till frågan om tobaksvarudistributionens ordnande.

Herr Äqvist: Herr talman! Finansministerns åtgärd att föreslå en höjning av skatten på tobaksvaror kan jag icke annat än hälsa med tillfredsställelse. Det är naturligtvis nödvändigt att under nuvarande förhållanden taga ut de skatter, som kunna tagas ut, och då tror jag, att tobaken och vissa andra varor, som intaga en ungefär liknande ställning, kunna beskattas något hårdare än vad nu är förhållandet. Vi kunna ju icke ställa medelsanskaffningen för alla utgifter på framtiden utan måste så långt det är möjligt söka taga ut medel till bestridande av de nödvändiga utgifterna. Jag har sålunda ingen erinran att göra emot denna del av förslaget.

Vad jag däremot vill rikta mig emot är den sänkning av rabatten för återförsäljarna, som nu kommer att genomföras. Denna rabatt minskas beträffande cigarrer från 13 till 11 procent samt i fråga om cigarreigarretter och snus från 11 till 10 procent, medan för cigarretter och tuggtobak rabatten skulle förbli oförändrad och sålunda utgå med 11 procent. Den vinst, som specialtobakshandlarna för närvarande ha, är mycket liten, och det är en allmän, mycket bitter klagan över att den förra rabattsänkningen gick för långt. Det är givet, att även tobakshandlarna ha att vidkännas ökade driftskostnader, och därför vore det ju riktigt, att den förtjänst, som skulle kunna uppstå för detaljhandlarna på grund av de ökade tobakspriserna och därmed följande högre omsättningsbelopp, kunde tillföras dem. Beträffande denna detalj anser jag sålunda icke, att finansministern för närvarande bort godkänna en ytterligare sänkning.

Ändring av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. (Forts.)

När 1938 års tobakshandelsutredning arbetade med sitt förslag, hade vi räknat med tobaksimport till ett värde av, jag vill minnas omkring 26 miljoner kronor. I vilken omfattning import nu kan äga rum vet jag icke, men jag förmodar, att samma svårigheter nu gälla för denna import som för åtskilliga andra, så att det är mycket begränsade kvantiteter, som för närvarande kunna importeras. På den importerade tobaken hade tobakshandlarna något bättre förtjänst genom en något högre rabatt, och de blevo även därvidlag i tillfälle att få en viss kredit av importörerna, vilket möjliggjorde för dem att bestrida sina omkostnader. Det är troligt, att i nuvarande läge denna möjlighet kommer att till stor del bortfalla, och då blir det ju huvudsakligen på försäljning av tobaksmonopolets varor, som handlarna skola leva. Jag känner mycket väl till, att handlandena på landsbygden, som handla även med andra varor och som föra tobaken endast såsom en biartikel, kunna reda sig med en mindre förtjänst, och jag vet, att kioskhandlandena gärna acceptera att föra tobaksvaror med en mindre avans, emedan tobaken är ett begärligt varuslag, som drar mycket kunder till dem. Jag tror, att de gärna åtaga sig den affären, även om de icke få mer än tio procents rabatt. En stor del av dem ha för övrigt redan förut köpt sin tobak i andra hand och ha då fått nöja sig med tre procent lägre rabatt än den för återförsäljare vanliga. Men för specialtobakshandlarna, som äro hänvisade att leva på förtjänsten av tobaksförsäljningen och endast ha några andra artiklar bredvid, såsom tidningar, tipskuponger o. s. v., blir det säkerligen synnerligen svårt, när förtjänstmöjligheterna ytterligare beskäras. Därför vill jag gärna instämma i den sista delen av bevillningsutskottets utlåtande, där man uttalar, att frågan bör upptagas till förnyad prövning, därest det skulle visa sig, att en mera bestående minskning vid försäljningen skulle inträda.

Vidare vill jag erinra om 1938 års tobakshandelsutredning och de förslag, som där framkommo angående ordnande av denna fråga. I varje fall anser jag nödvändigt, att tobakshandeln blir bättre ordnad än vad nu är förhållandet. Utredningen rör sig om såväl importen som tobakshandlarnas antal. Det är ju möjligt, att saken icke kan ordnas i precis den form, som kommittén föreslagit. Det är möjligt, att importen icke nu kan kompenseras på det föreslagna sättet; det vill jag icke yttra mig om. Det är ju många andra importörer, som också i närvarande läge få lida intrång i sin näring och som kunna tänkas vara jämställda härvidlag. Men om man å andra sidan i detta fall skall fullständigt draga in den fria näringsutövningen och överflytta hela importen till monopolet, vilket jag för min del anser vara riktigt, så måste man ordna upp frågan genom en viss compensation till de därav berörda importörerna. Vad beträffar det alltför stora antalet tobaksaffärer på en del platser är det också nödvändigt, att den frågan ordnas, och därvidlag har utredningen anvisat en väg, som jag anser vara en mycket lämplig och lycklig väg, och som icke beskär den fria företagsamheten men som prövar, huruvida det finns något berättigande eller icke för att en ny tobakshandel bör komma till stånd.

Jag skulle därför vilja uttala den önskan till finansministern, att han ville taga upp denna fråga så snart som möjligt och inkomma med den till riksdagens prövning.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag ville bara svara på herr Henrikssons direkta fråga — han fick ju understöd av herr Åqvist — så mycket mer som ju utskottet slutar sitt yttrande med en hänvisning till den utredning, som föreligger om en omorganisation av tobakshandeln. Jag kan härtill bara svara, att det förhåller sig helt enkelt så,

Ändring av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. (Forts.)

att andra, mera brådskande ting hindrat att frågan kommit till ytterligare övervägande. Så fort omständigheterna överhuvud taget medgiva det, är det min avsikt att frågan skall tagas upp till vidare behandling.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Debatten har ju här icke rört sig om de 20 miljoner kronor, som den föreslagna höjningen av tobaksskatten skulle komma att ytterligare giva, utan om rabattsatserna och om man i den detaljen skall handla omedelbart eller om man skall avvakta vad som eventuellt kan inträffa, om konsumtionen av tobak kommer att vara oförändrad eller om den kommer att nedgå. Det är klart, herr talman, att man kan ha delade meningar därom, men jag tror, att utskottet är inne på den riktiga linjen. Skall man överhuvud taget handla på denna punkt, måste man handla nu. Det skulle bli mycket svårare att få bort den högre rabattsatsen, om man skulle vänta därmed tills de nya skattesatserna på tobaken varit i kraft någon tid.

Jag skall icke diskutera vare sig med herr Henriksson eller herr Åqvist, om hur man skall ordna det härvidlag för framtiden. Utskottet har uttalat sin uppfattning därom såväl år 1940 som i år. Efter den förklaring, som statsrådet givit angående möjligheterna att få fram ett förslag, är det ju för övrigt tämligen onödigt att diskutera vidare på denna punkt. Jag anser mig emellertid i varje fall böra göra ett par korta erinringar till herr Henrikssons uttalande, att importen borde ha givits ett ökat skydd. Jag rekommenderar herr Henriksson att överflytta den uppfattningen till andra områden av näringslivet. Vi ha många gånger stridit om dessa saker här, men på senare åren ha vi ju blivit tämligen eniga om, att det i första hand gäller att skydda det egna och först i andra hand det, som kommer utifrån. Jag vill i detta sammanhang också säga, att även om det är så att tobakshandlarna ha det svårt — det ha de otvivelaktigt i många fall — kan naturligtvis staten som sådan icke handla efter den principen, att man skall taga hänsyn till antalet distributörer. Det riktigaste ur bevillningsutskottets och statens synpunkt är väl att fråga sig: vad kostar denna distribution staten såsom ägare av monopolet. Räknar man samman allt detta, visar det sig, att det icke alls är så att återförsäljarerabatten sjunkit. Som utskottet konstaterade, har rabatten väsentligen ökat och utgör i runt tal, sedan sänkningarna av rabatten började, 4 miljoner kronor mera per år än förut. Ur statens synpunkt måste man anlägga detta betraktelsesätt.

För övrigt, herr talman, kan jag icke underlåta att i detta sammanhang påtala en sak, som vi diskuterat mycket i utskottet. Man glömmar alltför lätt att tobaksmonopolet liksom spritmonopolet är ett rent skatteinstrument, och att således den väsentliga delen av försäljningssumman för dessa monopolveror utgör skatt, på vilken man uppbär en viss rabatt. Jag kan icke underlåta att till kammarens protokoll låta anteckna, att om man utgår från ett försäljningsvärde på 100 kronor, är skatten för cigarrer kronor 54:70, tobaksmonopolets andel kronor 33:90 och återförsäljarnas andel kronor 11:40. Tar jag cigarrecigarretter och utgår från samma försäljningsvärde är skatten kronor 62:60, tobaksmonopolets andel kronor 27:20 och återförsäljarnas andel kronor 10:20. För cigarretterna är skatten 72:90 av de hundra kronorna, tobaksmonopolets andel kronor 16:10 och återförsäljarnas andel kronor 11. För röktnobak äro motsvarande siffror kronor 75:40, kronor 14:60 och kronor 10. För tuggtobak äro siffrorna respektive kronor 47:40, 41:60 och kronor 11. När det gäller snus utgör skatten kronor 67:30 av hundralappen, tobaksmonopolets andel kronor 22:70, medan återförsäljarna få kronor 10. Skära vi bort skatten eller större delen av densamma, vilket ju är rimligt att göra i detta sammanhang, då bli rabattsiffrorna i förhållande till varans framställnings-

Ändring av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. (Forts.)

värde och vad tobaksmonopolet betingar sig för varan helt andra än de 10 och 11 procenten, som man rör sig med för närvarande. Renodlar man problemet, d. v. s. skär man bort den skatt, som staten tar, därför att monopolet är ett skatteinstrument, bli rabattsatserna mellan 30 och 76 procent på det pris varan betingar hos tobaksmonopolet, sedan skatten avräknats.

Man måste göra klart för sig, att det ställer sig annorlunda, när det gäller en vara, som staten använder helt och hållet såsom ett beskattningsobjekt — särskilt då staten tar så stor del av värdet, som det här är fråga om — och när det gäller andra varor. Man kan därför inte rimligen göra jämförelser mellan dessa monopolvaror och vanliga varor i allmänna handeln och säga, att försäljningsrabatten för dessa olika varor icke stå i proportion till varandra.

Jag vill, herr talman, ha sagt, att nog är det nödvändigt, som utskottet säger, att man ägnar denna fråga stor uppmärksamhet, men man får icke göra det så, att man helt och hållet bortser från vad det kostar staten att få dessa varor distribuerade och endast tager hänsyn till att tobakshandlarna, särskilt de av specialtobakshandlartypen, många gånger befinna sig i ett svårt läge — det är jag för övrigt den första att vilja erkänna. Men att så är fallet kan i detta sammanhang icke vara avgörande, när staten fattar ståndpunkt till detta problem.

Jag hemställer om bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr Henriksson: Herr talman! Jag är tacksam gent emot finansministern för att han var vänlig att svara på min fråga. Om det är hans mening att inom en icke alltför avlägsen framtid komma med förslag till tobaksdistributionens ordnande, anser jag, att det är ett ytterligare skäl för att man lugnar sig med rabattsänkningen till dess man får en uppfattning om huru konsumtionens utveckling kommer att gå och till dess man får klart för sig hur hela distributionsfrågan skall ordnas.

Sedan ett par ord till herr Olsson i Gävle. Herr Olsson i Gävle yttrade först något om att jag skulle ha förmenat att importen borde ha ett större skydd. Jag uttalade mig icke så. Inom 1938 års tobakshandelsutredning har jag haft tillfälle konstatera att detta balanserande, som man försökt sig på mellan monopolets övermäktiga inhemska tillverkning och en liten, liten del, som representeras av importörerna, är omöjligt i längden. Därför har jag kommit till den uppfattningen, att man kan inte fortsätta på denna balansväg, utan att man måste söka få till stånd en avveckling av den s. k. fria importverksamheten.

Vidare sade herr Olsson i Gävle, att det ställer sig helt annorlunda, när det är fråga om en vara, som staten utnyttjar som ett skatteinstrument, än när det gäller andra varor. Jag vill, herr talman, livligt instämma med honom däri, och det är av den anledningen, som jag förmenar, att man skall se till, att det blir en annan ordning inom tobakshandeln. Staten har, det måste jag säga, litet ansvar för hur det går till, när statens varor komma ut i marknaden.

Den där beräkningen, som herr Olsson i Gävle lade fram, ha vi hört tidigare här i kammaren. Jag tror åtminstone, att vi ha haft anledning syssla med den förut. Den låter ju ganska bestickande. Men såsom det nu är ordnat med distributionen är det i varje fall icke rimligt att föra ett sådant resonemang, som herr Olsson i Gävle gjorde. Kan man få en annan anordning, kan jag möjligen vara med på resonemanget. Jag vill till slut understryka, att just därför att tobaken är en vara, som staten använder som skatteinstrument, måste staten se till att distributionen får en vettigare utformning än den har för närvarande.

Ändring av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. (Forts.)

Herr **Persson** i Stockholm: Herr talman! Varje nytt steg, som man tar på den indirekta beskattningens väg, betyder ett avsteg från regeln, att krisens bördor böra bäras av var och en efter vederbörandes ekonomiska bärkraft. En ytterligare beskattning av tobaken, en vara som en del människor anse att andra kunna vara förutan, förändrar icke på något sätt verkningarna av beskattningen. En sådan beskattning framskapar nya bördor att bäras av det stora flertalet av de små inkomsttagarna, medan de medborgargrupper, som äro mest bärkraftiga, endast behöva bära en liten del av bördan. Det är typiskt, att man inför sådana bestämmelser att inte mindre än 174 miljoner kronor skola uttagas av tobaksförbrukarna, under det att den speciella beskattning, genom vilken man skulle beskatta krigskonjunkturvinsterna, icke beräknas ge mer än 35 miljoner kronor. Det är typiskt för hur hänsynsfullt man behandlar dem, som borde beskattas hårdare, och hur hänsynslöst man beskattar dem, för vilka varje prisförhöjning betyder en direkt sänkt levnadsstandard.

Tobaksmonopolets eländiga varor äro redan nu så hänsynslöst utnyttjade av statsmakterna för att avpressa konsumenterna pengar, att det egentligen är skandalöst, och ändå vill man nu gå ändå längre. Som en protest däremot och som en protest mot en ytterligare skärpning av den indirekta beskattningen, som verkar till fördel för de rika och till nackdel för de fattiga, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på regeringens proposition med förslag till ökad tobaksskatt.

Herr **Thorell**: Herr talman! Jag skall endast be att få göra en liten replik till herr Olsson i Gävle.

Herr Olsson i Gävle sade, att det var någonting alldeles speciellt med tobaksmonopolets och spritmonopolets förhållanden, i det att det låg så till, att $\frac{2}{3}$ av det belopp, som varan betingar i pris, utgöres av skatt. Men, herr Olsson i Gävle, det är väl inte bara när det gäller dessa varor som det ligger skatt i det pris, som varan betingar i butikerna och i handeln i övrigt. Skatten kanske visserligen inte går till så stora belopp, när det gäller andra varor, men för det första har ju vederbörande tillverkare skatter att betala. Distributörerna ha också skatter att betala. Jag tror, att om man räknar ihop alla dessa skatter efter nuvarande höga skattesatser, blir, herr Olsson i Gävle, den principiella skillnaden mellan tobaksmonopolets och spritmonopolets slutpris på sina varor och slutpriset på andra varor icke så särskilt betydande.

Herr **Olsson** i Gävle: Ja, herr talman, jag skall icke fortsätta diskussionen vidare. Jag vill bara anmärka, att vi måste ta ett mycket, mycket långt steg på skattehöjningarnas väg, när det gäller andra varor, innan vi nå upp till de skattesatser, som beräknas på tobaksmonopolets och spritmonopolets varor. Jag tror icke att man behöver diskutera denna sak.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen tillsporde kammaren, om densamma vore beredd att nu företaga ifrågavarande, endast en gång bordlagda ärende till avgörande; och fann herr talmannen denna fråga vara med ja besvarad. Härefter framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades ånyo första lagutskottets utlåtande nr 48.

§ 5.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 489, till Konungen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i dess betänkande nr 42 bifölles även av första kammaren.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 2.45 e. m.

In fidem
Sune Norrman.